

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda

Vrijedi izgovorena riječ

Gospodo predsjednice, uvaženi članovi Vijeća,

Čast mi je obratiti se danas ovom uglednom tijelu. U promjenjivom i često turbulentnom globalnom okruženju, sa toliko važnih tačaka dnevnog reda sa kojima se Vijeće suočava, od najveće je važnosti da Bosna i Hercegovina ne bude zaboravljena. Hvala vam za stalnu pažnju i zainteresiranost!

U maju sam izvijestio ovo vijeće o višemjesečnim naporima na formiranju političkih koalicija i uspostavi vlasti na državnom nivou i na nivou Federacije, nakon općih izbora održanih u oktobru 2018. godine.

U to vrijeme, uprkos jasnim neslaganjima između većinskih političkih stranaka, ne bih vjerovao da ću šest mjeseci kasnije opet stajati pred vama da vas obavijestim da taj proces nije bio uspješan. Dok su stranke u Republici Srpskoj formirale vlast ubrzo nakon izbora prošle godine i propisno funkcioniraju, država još uvijek nema novoimenovano Vijeće ministara, a Federacija nema novoimenovanu Vladu.

Nadalje, Vijeće ministara iz prošlog mandata i dalje funkcionira, ali ono je ograničeno politički sračunatom, nepotrebnom blokadom Parlamenta BiH.

To znači da se ne mogu donijeti novi zakoni, uključujući i državni budžet. Država je stoga primorana da djeluje na osnovu tromjesečnih odluka o privremenom financiranju, što ozbiljno ograničava obim njenog djelovanja i njenu sposobnost da efikasno rješava novonastale probleme, poput migrantske krize.

Ovdje bih također podsjetio na dugogodišnju politiku Republike Srpske da “izgladnjuje” institucije na državnom nivou BiH stavljajući nerazumno ograničenje na državni budžet od 2012. godine, istovremeno povećavajući vlastiti budžet. Također bih skrenuo vašu pažnju na očigledan nedostatak suštinske fiskalne koordinacije u BiH i s tim povezanu blokadu institucije za fiskalnu koordinaciju – Fiskalnog vijeća.

U maju je Evropska komisija dostavila svoje Mišljenje o aplikaciji Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji. Komisija je utvrdila 14 ključnih oblasti gdje Bosna i Hercegovina mora osigurati poboljšanja, kao dio procesa za otvaranje pregovora o pristupanju EU.

Budući da je cilj sticanja članstva u EU jedno od rijetkih područja gdje izgleda da postoji konsenzus u okviru cjelokupnog političkog spektra, ovo je trebala biti prekretnica na evropskom putu Bosne i Hercegovine, a politički lideri su se trebali ujediniti u nastojanju da odgovore na taj izazov. Međutim, neuspjeh u formiranju vlasti i stalna blokada državnog Parlamenta onemogućavaju svaku šansu da Bosna i Hercegovina provede potrebne reforme kako bi osigurala poboljšanja u ključnim područjima definiranim u Mišljenju Evropske komisije.

Što tiče konteksta EU, želim poželjeti srdačnu dobrodošlicu nedavno imenovanom specijalnom predstavniku EU u BiH, Johannu

Sattleru, i poželjeti mu sve najbolje.

Kao što se sjećate, nakon mog prethodnog obraćanja Vijeću sigurnosti UN-a, brojne članice su s pravom pozvale vlasti Bosne i Hercegovine da provedu program "5 + 2", odnosno pet ciljeva i dva uvjeta koja trebaju biti ispunjena prije zatvaranja Ureda visokog predstavnika i okončanja mog mandata.

Međutim, neformiranje organa vlasti i nepostojanje funkcionalnog državnog Parlamenta znači da ne samo da nije bilo napretka u implementaciji programa 5 + 2 nego su se iste one snage koje rade na blokiranju Parlamenta također aktivno angažirale kako bi poništile prethodno postignuti napredak i u tom smislu ključne reforme. Sve više se udaljavamo od provođenja programa 5 + 2, umjesto da mu se približavamo.

Nadalje, vlasti Republike Srpske su najavile održavanje sjednice njihove Narodne skupštine, planirane za kraj ovog mjeseca, na kojoj će raspravljati o odlukama visokog predstavnika. Viši zvaničnici RS već ranije su dovodili u pitanje nadležnosti visokog predstavnika i važenje odluka kojima su uspostavljene ili koje su pomogle da se uspostave institucije na državnom nivou te nagovještavali da bi se Republika Srpska mogla povući iz tih institucija, bez obzira na to što su ih ratificirali državni i entitetski parlamenti.

Povlačenje iz bilo koje institucije imalo bi katastrofalne posljedice za suverenitet države. Ja ću pratiti razvoj situacije u ovoj oblasti i o tome ću izvještavati Upravni odbor Vijeća za provedbu mira te, ukoliko bude potrebno, Vijeće sigurnosti.

Dodatno zabrinjava da se ovi destruktivni potezi dešavaju u vrijeme kada se neprekidno pribjegava destabilizirajućoj retorici kojom se poziva na podjele, što dolazi od istih onih političara koji tvrde da su opredijeljeni za evropski put Bosne i Hercegovine.

Neki politički lideri iz Republike Srpske i dalje daju izjave kojima izražavaju separatističke tendencije ili pak predviđaju raspad BiH, dok neki hrvatski predstavnici traže teritorijalnu reorganizaciju zemlje. Istovremeno, najveća bošnjačka stranka opet je, kao i 2015. godine, usvojila stranačku platformu kojom zagovara Republiku BiH – ukoliko o tome dođe do sporazuma u Parlamentu – što također nije bilo konstruktivno u datim okolnostima.

U ovakvom političkom okruženju također nas mora brinuti potencijalna militarizacija policijskih snaga u Republici Srpskoj. Ovo šalje alarmantan signal javnosti. Međunarodna zajednica treba pažljivo pratiti ovo pitanje u svjetlu separatističke retorike i aktivnosti u BiH. Ne treba nam trka u naoružavanju policije. U stvari, bolje je manje policije nego više.

Ali, ono što je posebno sramotno je revizionizam ili otvoreno negiranje genocida, što je, u slučaju Srebrenice, pravna činjenica potvrđena presudama međunarodnih i domaćih pravosudnih tijela – uključujući i Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, koji je uspostavilo upravo ovo tijelo još 1993. godine.

Želim da iskoristim ovu priliku da još jednom kažem: Kao što je utvrdio Tribunal, u Srebrenici je 1995. godine počinjen genocid! Ništa i niko ne može promijeniti tu činjenicu.

Također bih želio zahvaliti svim onim pojedincima i organizacijama koje čuvaju istinu o Srebrenici i nastavljaju tragati za pravdom, posebno Majkama Srebrenice. Majke Srebrenice zaslužuju naše najdublje divljenje i poštovanje.

Kako bi odala počast žrtvama genocida, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine mora donijeti zakon kojim se regulira pitanje negiranja genocida i veličanje i podsjećanje na ratne zločince. To je pitanje na koje ću se fokusirati u predstojećem periodu, kako se približavamo 2020. godini, kada

će biti obilježena 25. godišnjica genocida u Srebrenici iz jula 1995. godine.

Dame i gospodo,

Dvadeset i drugog decembra ove godine navršava se deset godina od donošenja presude Evropskog suda za ljudska prava u predmetu "Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine". Dervo Sejdić, Rom, i Jakob Finci, Jevrej, obojica građani Bosne i Hercegovine, osporili su odredbe Ustava BiH kojima je utvrđeno da je članstvo u Predsjedništvu BiH i Domu naroda BiH rezervirano isključivo za Bošnjake, Srbe i Hrvate, što predstavlja diskriminaciju i uskraćuje njihovo pravo da budu birani za neko od tih tijela.

Štaviše, skorašnji prijedlozi izborne reforme, posebno oni koji dolaze od hrvatskih političkih stranaka, imaju za cilj da postignu takozvanu "legitimnu zastupljenost," što znači da bi etničke predstavnike u Predsjedništvu BiH i državnom i federalnom Domu naroda moglo birati samo izborna tijelo iste etničke pripadnosti. Takvi prijedlozi se još više udaljavaju od provedbe presude "Sejdić-Finci".

Također, 26. novembra ove godine navršava se devet godina od donošenja presude Ustavnog suda BiH iz 2010. godine kojom je utvrđeno da određene odredbe Izbornog zakona BiH koje se odnose na Grad Mostar nisu u skladu sa Ustavom BiH. Nažalost, kao rezultat činjenice da Parlament BiH nije usvojio potrebne izmjene zakona, ta presuda nikad nije provedena, a u Mostaru od 2008. godine nisu održani lokalni izbori, što ostaje crna mrlja demokratije u BiH.

Nedavno je Evropski sud za ljudska prava donio presudu da je nedjelovanjem organa vlasti jedna građanka spriječena da glasa ili bude birana na lokalnim izborima, što predstavlja diskriminaciju po osnovu njenog prebivališta. Štaviše, Sud je utvrdio da je nedjelovanje vlasti stvorilo pravnu prazninu u

kojoj Mostarom, još od 2012., upravlja gradonačelnik koji nema potrebni demokratski legitimitet.

Pozivam Parlamentarnu skupštinu BiH i političke lidere da provedu ovu presudu te druge presude, hitno i nezavisno od drugih pitanja, tako što će postići politički dogovor da izmijene Izborni zakon BiH. BiH mora biti država zasnovana na vladavini prava, kao što je i navedeno kao prioritet u Daytonskom mirovnom sporazumu.

Dame i gospodo,

Vladavina prava i borba protiv korupcije treba da budu prioritet Bosne i Hercegovine. Ispitivanja javnog mnijenja pokazuju da su tri četvrtine građana BiH izuzetno nezadovoljne ili uglavnom nezadovoljne situacijom u oblasti vladavine prava i radom pravosudnih institucija. Stoga će vladavina prava i funkcionalnost pravosudnih institucija biti moji prioriteti u narednom periodu, zajedno sa drugim predstavnicima međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini.

Do takvog otvorenog nepoštivanja vladavine prava ne dolazi u vakuumu. Nezadovoljstvo pravnim sistemom jedan je od vodećih razloga za odljev mozgova koji Bosna i Hercegovina trenutno doživljava. Još jedna ilustracija je tragično i još uvijek nerazriješeno ubistvo mladog Davida Dragičevića u Banja Luci, prije skoro dvije godine.

Podaci iz ekonomskog pregleda Svjetske banke za jesen 2019. pod nazivom "Migracije i odljev mozgova", koji se odnosi na Evropu i centralnu Aziju, ukazuju na to da je gotovo polovina stanovništva Bosne i Hercegovine trajno emigrirala iz zemlje.

Prema Svjetskoj banci, glavni rizik u zemlji je teško političko okruženje, zbog kojeg su otežane strukturalne reforme.

Ukratko, ljudi ne žele samo posao; oni žele i političku stabilnost i pravdu.

Poštovani članovi Vijeća sigurnosti,

Sljedeće godine navršava se 25 godina od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma. Nažalost, tih 25 godina nisu ispunile očekivanja mnogih građana Bosne i Hercegovine, a ni međunarodne zajednice.

Pokazalo se da Bosna i Hercegovina ima ozbiljne probleme vezane za njenu funkcionalnost, vladavinu prava i borbu protiv korupcije, slobodu medija te u brojnim drugim oblastima, što je odraz raširenog separatizma i politike podjela u zemlji, te generalne činjenice da politička elita te zemlje nije usredsređena na pitanja koja su zaista važna za građane.

To se odnosi i na jednakost spolova, imajući u vidu da žene u prosjeku zarađuju tek 50 posto plaća muškaraca te da su žene veoma slabo zastupljene u političkoj sferi, uprkos zakonskoj obavezi da zastupljenost žena u institucijama bude minimalno 40 posto. Trebamo imati na umu da žene u konfliktima diljem svijeta jako stradaju i vrijeme je da međunarodna zajednica, a prije svega bh. političari, stave u vrh prioriteta pitanja jednakosti spolova. Razmotrit ću tu temu i apelirati na temeljitiju diskusiju o njoj.

Osnovno pitanje o kome svi moramo razmisliti je ne samo kako pomoći Bosni i Hercegovini da se i dalje suočava sa izazovima koje sreće na svom putu nego, što je još važnije, kako spriječiti njeno nazadovanje? Trenutni trendovi i različite javne izjave definitivno ukazuju na stalna nastojanja da se ponište reforme koje su u ovoj zemlji do sada provedene.

U tom smislu, sada je važnije nego ikad da se očuva daytonska struktura i instrumenti koje međunarodna zajednica ima na raspolaganju, uključujući i ovlasti date visokom predstavniku

Općim okvirnim sporazumom i rezolucijama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija, uključujući i EUFOR. Od najveće je važnosti da međunarodna zajednica ujedinjeno radi na tome da očuva ono što je ulagala više od dvije decenije te, prije svega, da ispuni obećanje o boljoj budućnosti dato građanima Bosne i Hercegovine.

Kao što sam već rekao, moramo prepoznati nazadovanje kada do njega dođe te u takvim momentima priznati da naša misija još uvijek nije završena.

Hvala vam.